

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
w Warszawie**

RWA-61-8/07/DJ

Warszawa, dn. 1 października 2007 r.

DECYZJA Nr RWA-33/2007

I. Na podstawie art. 26 ust. 1 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do treści art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939)

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie, uznaje się, że działanie Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie, polegające na stosowaniu w „Umowie o warunkach odpłatności za studia” postanowień o treści:

- A „Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie” (§ 9 ust. 1 zd. 1 wzorca umowy),
- B „Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1” (§ 9 ust. 2 wzorca umowy),
- C „W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6” (§ 9 ust. 3 wzorca umowy),
- D „Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni” (§ 10 ust. 3 wzorca umowy),

stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, polegającą na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, co stanowi naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

i nakazuje się zaniechanie jej stosowania.

II. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do treści art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie

właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939)

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

nakłada się na Wyższą Szkołę Finansów i Zarządzania w Warszawie **karę pieniężną w wysokości 17 332 zł** (słownie: siedemnaście tysięcy trzysta trzydzieści dwa złote), płatną do budżetu państwa, z tytułu naruszenia zakazu, o jakim jest mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy w zakresie opisanym w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

UZASADNIENIE

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Warszawie, w związku z wniesioną skargą konsumencką, przeprowadził kontrolę treści „Umowy o warunkach odpłatności za studia” stosowanej przez Wyższą Szkołę Finansów i Zarządzania w Warszawie (dalej także: WSiFiZ, Uczelnia lub Szkoła).

Wyniki wstępnej analizy treści warunków zawartych w tej umowie dały podstawę do sformułowania wniosku, że część z nich jest zbieżna z brzmieniem postanowień wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Mając na uwadze powyższe ustalenia, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Warszawie postanowieniem z dnia 21 maja 2007 r. wszczął przeciwko WSiFiZ postępowanie w związku z podejrzeniem, iż stosowanie przez Szkołę w „Umowie o warunkach odpłatności za studia” postanowień o treści:

- A „Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie” (§ 9 ust. 1 zd. 1 wzorca umowy),
- B „Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1” (§ 9 ust. 2 wzorca umowy),
- C „W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6” (§ 9 ust. 3 wzorca umowy),
- D „Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni” (§ 10 ust. 3 wzorca umowy),

stanowiąc może, określoną art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, polegającą na stosowaniu postanowień wzorców umowy, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

Odpowiadając na zawiadomienie Prezesa Urzędu o wszczęciu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, Uczelnia pismem z dnia 30 maja 2007 r. ustosunkowała się do postawionych jej zarzutów. Swoje stanowisko w sprawie Szkoła przedstawiła ponadto w piśmie z dnia 11 września 2007 r.

Pismem z dnia 2 sierpnia 2007 r. Prezes Urzędu zawiadomił Uczelnię o zakończeniu postępowania dowodowego w przedmiotowej sprawie. Jednocześnie został stronie wyznaczony termin na zapoznanie się z aktami sprawy.

Mimo stosownego zawiadomienia, Uczelnia nie skorzystała z uprawnień do zapoznania się z całością akt sprawy.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje:

Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie jest uczelnią niepubliczną, działającą na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz.1365 ze zm.) i wydanych do niej przepisów wykonawczych. Jednym z podstawowych zadań uczelni jest kształcenie studentów w celu ich przygotowania do pracy zawodowej. Kształcenie to odbywa się odpłatnie w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Uczelnia świadczy usługi edukacyjne na podstawie umowy, do której, zgodnie z art. 750 k.c., stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia. Umowa ta jest umową wzajemną, w której świadczeniem głównym są usługi edukacyjne, za które konsument uiszcza opłaty. Zgodnie z art. 160 ust. 3 Prawa o szkolnictwie wyższym, warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej.

Przy zawieraniu ze studentami, będącymi konsumentami w rozumieniu art. 22¹ k.c., tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą, umów o usługi edukacyjne WSFiZ posługuje się wzorcem umownym w rozumieniu art. 384 k.c., zatytułowanym „*Umowa o warunkach odpłatności za studia*”.

Po przeprowadzeniu analizy treści tego wzorca Prezes Urzędu ustalił, iż w § 9 ust. 1 tego wzorca znajduje się zapis w brzmieniu: „*Każda ze stron może wypowiedzieć umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie*”.

W rejestrze klauzul abuzywnych pod numerem 647 znajduje się natomiast postanowienie o treści: „*Z zastrzeżeniem § 4 ust. 2 i 3 Student ma prawo do rozwiązania umowy z końcem danego semestru tj. z dniem 28 lutego w semestrze zimowym i z dniem 30 września w semestrze letnim*”, które zostało uznane za niedozwolone postanowienie umowne przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wyrokiem z dnia 28 września 2005 r., sygn. akt XVII Amc 18/05.

W § 9 ust. 2 „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*” Uczelnia stosuje zapis: „*Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1*”.

Do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod numerem 625 zostało wpisane postanowienie o treści: „*W przypadku rezygnacji studenta z nauki w trakcie semestru wpłacone w całości czesne za cały semestr nie podlega zwrotowi*”. Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał je za niedozwolone w wyroku z dnia 20 października 2005 r. (sygn. akt XVII Amc 78/05).

Prezes Urzędu ustalił również, iż WSFiZ w § 9 ust. 3 stosowanego wzorca umownego zamieściła postanowienie w brzmieniu: „*W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6*”.

W rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone znajduje się postanowienie o treści: *„W przypadku przerwania studiów w trakcie semestru, student zobowiązany jest do zapłacenia czesnego za cały semestr, a czesne zapłacone nie podlega zwrotowi”*, które zostało uznane za abuzywne przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w orzeczeniu kończącym sprawę o sygnaturze akt XVII Amc 79/05. Postanowienie to zostało wpisane do rejestru klauzul abuzywnych pod numerem 835.

Uczelnia we wzorcu umownym wykorzystywanym przy zawieraniu umów ze studentami stosuje również postanowienie: *„Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni”* (§ 10 ust. 3 wzorca umowy).

Prezes Urzędu ustalił, iż klauzule, które wskazują jako sąd właściwy dla rozstrzygania kwestii spornych pomiędzy stronami umowy sąd miejscowo właściwy dla siedziby przedsiębiorcy, zostały już wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów niejednokrotnie wypowiadał się już bowiem w sprawie postanowień umownych narzucających konsumentom sąd właściwy do rozstrzygania sporów mogących wynikać z łączącego strony stosunku prawnego. Wśród postanowień zamieszczonych w rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa UOKiK, znajdują się m.in. postanowienia o treści:

- *„Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwy dla Impuls School”* (uznane za niedozwolone postanowienie umowne orzeczeniem SOKiK z dnia 22 grudnia 2004 r., sygn. akt XVII Amc 15/04 i wpisane do rejestru pod pozycją 388),
- *„Strony niniejszej umowy zobowiązują się do dolożenia wszelkich starań w celu polubownego rozstrzygnięcia ewentualnych sporów. Sądem właściwym do rozstrzygania będzie sąd miejsca siedziby EFB”* (uznane za niedozwolone postanowienie umowne orzeczeniem SOKiK z dnia 4 czerwca 2003 r., sygn. akt XVII Amc 60/02 i wpisane do rejestru pod pozycją 77),
- *„Wszelkie spory mogące wynikać z tytułu realizacji umowy będą rozstrzygane polubownie, a w razie nie dojścia do porozumienia rozstrzygane przez wydziały cywilne sądu rejonowego właściwego dla miejsca siedziby Biura”* (uznane za niedozwolone postanowienie umowne orzeczeniem SOKiK z dnia 19 kwietnia 2004 r., sygn. akt XVII Amc 59/03 i wpisane do rejestru pod pozycją 92),
- *„Kwestie sporne pomiędzy stronami będą rozstrzygane przez sąd właściwy dla siedziby MAZUR POL”* (uznane za niedozwolone postanowienie umowne orzeczeniem SOKiK z dnia 24 listopada 2004 r., sygn. akt XVII Amc 119/03 i wpisane do rejestru pod numerem 309).

Uczelnia nie podzieliła postawionego jej zarzutu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu postanowień wzorców umowy wpisanych do rejestru klauzul abuzywnych.

WSFiZ w szczególności zakwestionowała stanowisko Prezesa Urzędu w sprawie rozszerzonej prawomocności wyroków Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznających postanowienia wzorców umownych za niedozwolone. Wskazała bowiem, iż przepis art. 479⁴³ k.p.c. jest szeroko krytykowany w doktrynie i niejednolicie stosowany w orzecznictwie, czego wyrazem jest stanowisko SOKiK wyrażone m.in. w wyroku z dnia 22 sierpnia 2005 r., sygn. akt XVII Ama 21/05, zgodnie z którym *„pogląd, że stosowanie klauzuli umownej wpisanej do rejestru klauzul niedozwolonych na podstawie wyroku*

zapadłego przeciwko innemu podmiotowi, jest zakazane także innym podmiotom, jest błędny”, czy też w wyroku z dnia 7 marca 2005 r. sygn. akt Ama 6/04, gdzie Sąd ten wskazał, iż „*sąd uwzględniając powództwo, w sentencji wyroku przytacza treść postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone i zakazuje ich wykorzystywania. Zakaz ten dotyczy jednak wyłącznie pozwanego i wyłącznie we wzorcu umownym i w stosunkach z konsumentami. Skutek tego wyroku względem osób trzecich, wynikający z art. 479⁴³ k.p.c., polega na tym, że osoby te mogą się powoływać na skutki uznania klauzuli za niedozwoloną i zakazu jej stosowania, jednak wyłącznie względem podmiotu, wobec którego to orzeczono*”. Z uwagi na powyższe, zdaniem Uczelni, jest wysoce dyskusyjną możliwością postawienia przedsiębiorcy stosującemu w wykorzystywanym wzorcu umownym klauzul, które zostały wpisane do rejestru klauzul abuzywnych na podstawie wyroków SOKiK zapadłych względem innych przedsiębiorców, zarzutu bezprawności działań.

Uczelnia odniosła się także do treści poszczególnych postanowień „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*”, którym Prezes UOKiK zarzucił zbieżność z treścią klauzul wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Uczelnia podniosła, iż przesłanek uznania za niedozwolone postanowienie umowne nie spełnia zapis zawarty § 9 ust. 1 wzorca umowy o treści „*Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie*”. W ocenie strony postępowania, treść tego postanowienia zmierza do stworzenia pewnej trwałości wiążącego strony stosunku umownego. Działalność WSiFiZ, tak jak każdej innej szkoły, jest bowiem działalnością długofalową i nie da się jej przerwać w każdym momencie, bez konsekwencji dla obu stron.

W ocenie Szkoły, charakteru abuzywnego nie ma również postanowienie § 9 ust. 2 „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*”, zgodnie z którym „*Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1*”. Zdaniem Uczelni zapis ten nie powoduje po stronie studenta żadnej straty, gdyż do końca trwania semestru, w toku którego złożył rezygnację z nauki, przysługuje mu status studenta, co oznacza, że może on przez ten okres uczestniczyć w zajęciach oraz korzystać z infrastruktury Uczelni. Uzasadnieniem zatrzymywania przez Szkołę opłat wniesionych przez studenta za czas studiów do końca semestru jest, po pierwsze, okoliczność, iż rezygnacja złożona przez studenta powoduje po stronie Uczelni szkodę wymierną finansowo, której wielkość powtarza się w kolejnych latach, gdyż z reguły na miejsce zwolnione przez studenta nie zgłasza się kolejny kandydat, po drugie, fakt, iż wysokość czesnego ma pokrywać nie tylko bezpośrednio koszty kształcenia, ale także koszty funkcjonowania uczelni jako pewnej całości organizacyjno – gospodarczej.

Szkoła nie zgodziła się również z twierdzeniem, jakoby charakter niedozwolony miało postanowienie § 9 ust. 3 wzorca o treści „*W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6*”. WSiFiZ podniosła, że w związku z tym, iż Szkoła jest zobowiązana do świadczenia usług do czasu wygaśnięcia umowy na skutek wypowiedzenia złożonego przez studenta, zasadnym jest, by w okresie wypowiedzenia pobierała od studenta opłaty za te usługi.

Uczelnia zakwestionowała też możliwość uznania za niedozwolone postanowienie umowne § 10 ust. 3 wzorca umowy, zgodnie z którym sądem właściwym dla rozstrzygnięcia wszelkich kwestii spornych wynikających z umowy jest sąd właściwy dla siedziby Uczelni. Szkoła podniosła, iż uregulowanie zawarte we wzorcu umownym jest zgodne z przepisami k.p.c. określającymi kwestie właściwości miejscowej sądu. Stąd, zdaniem Uczelni, trudno dojść do wniosku, żeby regulacja zawarta w stosowanym wzorcu umownym

była nieprawidłowa albo utrudniała studentowi dochodzenie swoich praw w przypadku wytoczenia powództwa przeciwko Uczelni.

Niezależnie od powyższego, Szkoła wskazała, że stosowany przez nią wzorzec umowy jest w znacznej mierze wzorowany na „*Umowie o warunkach odpłatności w szkole wyższej*” opracowanej i rekomendowanej przez Fundację Rektorów Polskich oraz Parlament Studentów RP. Szkoła podkreśliła, że biorąc pod uwagę dotychczasową aktywność tych organizacji na polu zwalczania negatywnych zjawisk związanych z działalnością uczelni wyższych, WSiFiZ przyjęła założenie, że rekomendowany projekt umowy stanowić będzie harmonijne połączenie interesów stron umowy z poszanowaniem porządku prawnego.

Wskazując na powyższe, Szkoła wyraziła nadzieję, że prowadzone przeciwko niej postępowanie, zostanie umorzone.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, *przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy*. Zbiorowe interesy konsumentów podlegają zatem ochronie przed wymierzonymi w nie naruszeniami, polegającymi na sprzecznych z prawem działaniach przedsiębiorców. Same przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie regulują konstrukcji bezprawności działań przedsiębiorcy. Działania te mogą okazać się bezprawne w razie ustalenia, że doszło do naruszenia przepisów innych ustaw, ale także zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów. Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy ustalenie, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa. (por. *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, Komentarz*, pod redakcją prof. dr hab. Janusza Szwejki, Wydawnictwo CH BECK, Warszawa 2000, s. 117-118). Przepisy regulujące postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w większości mają charakter procesowy. Materialnoprawne przesłanki, istotne z punktu widzenia wydania decyzji, znajdują się w innych niż ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów aktach prawa powszechnie obowiązującego. Prezes Urzędu oceniając zachowanie Przedsiębiorcy pod kątem ewentualnego naruszenia przepisów zakazujących stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, musi zatem co do zasady stosować inne akty prawa powszechnie obowiązującego i na ich podstawie stwierdzić, czy działanie przedsiębiorcy było bezprawne.

Jak wyżej wspomniano, art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów definiuje praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jako godzące w nie bezprawne zachowanie przedsiębiorcy. Jednocześnie artykuł ten zawiera przykładowe wyliczenie zachowań przedsiębiorców uważanych za naruszające zbiorowe interesów konsumentów. W otwartym katalogu zakazanych praktyk ustawodawca umieścił stosowanie postanowień wzorów umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (pkt 1), naruszenie przez przedsiębiorcę obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji (pkt 2), nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów (pkt 3).

Aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie trzech przesłanek, mianowicie zaistnieć musi - po pierwsze - działanie przedsiębiorcy, które - po drugie - jest bezprawne oraz - po trzecie - narusza zbiorowe interesy konsumentów.

Wskazać należy, że Uczelnia jako podmiot świadczący odpłatnie usługi edukacyjne spełnia przesłanki uznania jej za przedsiębiorcę. Na potrzeby zastosowania ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów do praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przez „przedsiębiorcę” rozumie się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, a także osobę fizyczną, osobę prawną a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jak również osobę fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu oraz związek przedsiębiorców (art. 4 ust. 1 lit a, b i d ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów).

Stanowisko, iż działalność prowadzona przez niepubliczną szkołę wyższą uzasadnia uznanie jej za przedsiębiorcę na gruncie ww. ustawy, znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (wyrok z 28 września 2005 r. sygn. akt XVII AmC 18/05; wyrok z 12 grudnia 2005 r. sygn. akt XVII Amc 80/2004), jak również w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W uzasadnieniu uchwały z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 38/03 Sąd Najwyższy stwierdził, że odpłatne i systematyczne wykonywanie przez uczelnię niepaństwową zajęć dydaktycznych jest wykonywaniem przez osobę prawną we własnym imieniu zawodowo działalności usługowej w sposób zorganizowany i ciągły. Sąd ten podkreślił, iż *„działalność taka, wykonywana przez uprawnionych pracowników uczelni, charakteryzuje się profesjonalnym charakterem, jest podporządkowana regułom opłacalności i racjonalnego gospodarowania, jest działaniem wykonywanym na własny rachunek uczelni jako odrębnej osoby prawnej, a nie na rachunek jej założyciela, a ponadto charakteryzuje się niewątpliwie powtarzalnością działań i uczestnictwem w obrocie”*. Tym samym Sąd Najwyższy przesądził, iż działalność polegająca na świadczeniu przez uczelnię niepaństwową odpłatnych usług edukacyjnych spełnia wymogi uznania tej działalności za działalność gospodarczą w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. – Prawo działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 101, poz. 1178 ze zm.). To z kolei umożliwia uznanie niepublicznej szkoły wyższej za przedsiębiorcę w rozumieniu art. 2 ust. 2 ww. ustawy. Przedstawione stanowisko Sądu Najwyższego w kwestii przymiotu przedsiębiorcy wyższej szkoły niepublicznej pozostaje również aktualne w świetle przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807 ze zm.). Kryteria uznania podmiotu za przedsiębiorcę nie uległy bowiem zasadniczej zmianie. Stąd wskazane przez Sąd Najwyższy elementy komercyjne charakteryzujące działalność niepublicznych szkół wyższych uzasadniają uznanie tych podmiotów za przedsiębiorców również na gruncie definicji przedsiębiorcy zawartej w art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Jak wskazano powyżej, bezprawność działań przedsiębiorcy co do zasady wynika z naruszenia innych przepisów powszechnie obowiązujących, niemniej należy wskazać, iż ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów w jednym przypadku identyfikuje wprost jako bezprawne działanie przedsiębiorcy polegające na stosowaniu postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone i wpisanych do rejestru, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Jak wskazał SOKiK w wyroku z dnia 25 marca 2004 r. (sygn. akt XVII Ama 51/03), w oparciu o art. 23a ust. 2 (obecnie: art. 24 ust. 2) można sformułować samoistną przesłankę bezprawności, jeżeli ustali się, że przedsiębiorca stosował postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. A zatem wykazanie, że przedsiębiorca wprowadził do obrotu wzorzec umowy zawierający postanowienia o treści już wpisanej do rejestru klauzul abuzywnych stanowi wystarczającą przesłankę do uznania bezprawności działania tego przedsiębiorcy.

Należy bowiem podnieść, iż stosowanie postanowienia, które po uznaniu go przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, jest prawnie zakazane. Prawomocny wyrok SOKiK, wydany po przeprowadzeniu kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy, wskazujący treść postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone i zakazujący ich wykorzystywania ma od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru klauzul abuzywnych skutek wobec osób trzecich (art. 479⁴³ k.p.c.). Przepis tego artykułu rozszerza zatem prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. „*Artykuł ten dotyczy rozszerzonej prawomocności materialnoprawnej w znaczeniu podmiotowym. Chodzi o grupę przypadków takiej prawomocności, w których wyrok z powodu szczególnego charakteru przedmiotu procesu ma powagę rzeczy osądzonej dla wszystkich i przeciwko wszystkim. Przepis bowiem wyraźnie stanowi, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, wywołuje więc skutek erga omnes*” (H. Ciepla w: „Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz.” T. II, wydanie 3, s. 249). Przepis art. 479⁴³ k.p.c. stanowiąc, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, nie ogranicza w żaden sposób kategorii tych podmiotów. *Lege non distigente*, wyrok ma skutek wobec wszystkich, tzn. zarówno wobec przedsiębiorcy, który klauzulę wprowadził do swoich wzorców umów, jak i do każdego innego przedsiębiorcy, stosującego własne warunki umów. Należy zatem przyjąć, że wyrok SOKiK od chwili wpisania klauzuli do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK wywiera skutek względem wszystkich uczestników obrotu, co oznacza, że żaden z podmiotów uczestniczących w obrocie prawnym nie może posługiwać się przedmiotowym postanowieniem.

Odnosząc się do podnoszonych przez stronę niniejszego postępowania kontrowersji co do właściwego rozumienia treści art. 479⁴³ k.p.c., a co się z tym wiąże możliwości uznania za bezprawne działań przedsiębiorcy, polegających na stosowaniu postanowień wzorców umowy, które zostały uznane za niedozwolone w wyroku SOKiK wydanym w stosunku do innego przedsiębiorcy, wskazać należy, że wątpliwości w tym zakresie zostały ostatecznie rozstrzygnięte uchwałą SN z dnia 13 lipca 2006 r., sygn. akt III SZP 3/06. W uchwale tej SN jednoznacznie wskazał, iż „*stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴³ § 2 k.p.c. może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów*”. Tym samym SN przesądził, iż stosowanie klauzuli tożsamej z klauzulą wpisaną do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, przez innego przedsiębiorcę, który nie był stroną lub uczestnikiem postępowania zakończonego wpisaniem danej klauzuli do rejestru, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów. Jak podniósł SN, przemawia za tym m.in. wykładnia gramatyczna ww. przepisu ustawy, który nie zawiera rozróżnienia między stosowaniem klauzuli przez przedsiębiorcę, który brał udział w postępowaniu zakończonym wpisem klauzuli do rejestru, a innymi przedsiębiorcami. Ustawa posługuje się bowiem sformułowaniem „*stosowanie klauzuli wpisanej do rejestru*”, a nie „*dalsze stosowanie klauzuli wpisanej do rejestru*”. SN podkreślił również, iż przyjęcie odmiennego stanowiska oznaczałoby zachwianie równych warunków konkurencji na rynku. Akceptacja bowiem stanowiska, zgodnie z którym wyrok SOKiK uznający klauzulę za niedozwoloną miałby zastosowanie tylko w stosunku do przedsiębiorcy, w sprawie którego wyrok taki został wydany, oznaczałoby, iż inni przedsiębiorcy działający w tej samej branży, stosujący identyczny wzorzec lub klauzulę, nie musieliby się obawiać żadnych sankcji z tego tytułu do momentu wydania wyroku w ich sprawie. Mogliby więc bez przeszkód działać na szkodę interesów konsumentów, zyskując dzięki temu bezprawnemu zachowaniu przewagę nad

konkurentami działającymi w sposób nie naruszający interesów konsumentów. Mając zatem na uwadze ideę abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych i sens wprowadzenia instytucji praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, w ocenie SN, w żaden sposób nie można podzielić poglądu, w świetle którego stosowanie klauzuli umownej wpisanej do rejestru klauzul niedozwolonych na podstawie wyroku zapadłego przeciwko innemu podmiotowi nie jest zakazane innym podmiotom, ponieważ ich zachowaniu nie można przypisać przymiotu bezprawności.

Wobec powyższego, za ugruntowane uznać należy stanowisko, iż wprowadzenie do obrotu przez przedsiębiorcę, względem którego nie toczyło się postępowanie przed SOKiK, wzorca umownego zawierającego postanowienia o treści już wpisanej do rejestru klauzul abuzywnych stanowi przesłankę uznania bezprawności działania tego przedsiębiorcy, o czym stanowi art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Podnieść należy, iż Prezes UOKiK w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu postanowień wzorców umowy wpisanych do rejestru, celem potwierdzenia postawionych zarzutów, porównuje treść klauzul stosowanych przez przedsiębiorcę, przeciwko któremu prowadzone jest postępowanie, z treścią postanowień zawartych w rejestrze klauzul abuzywnych. Działanie Prezesa Urzędu nie polega natomiast na weryfikowaniu czy dokonywaniu oceny zasadności uznania przez SOKiK poszczególnych klauzul za abuzywne. Dlatego też, podniesione przez Uczelnię w toku przedmiotowego postępowania argumenty na potwierdzenie braku abuzywności stosowanych przez nią postanowień umownych nie mogą mieć wpływu na wynik niniejszego postępowania. Prezes Urzędu nie zajmują się bowiem oceną treści tych postanowień pod kątem ich abuzywności, a jedynie ustala, czy zapisy stosowane przez przedsiębiorcę są tożsame z treścią klauzul prawomocnie uznanych przez SOKiK za niedozwolone i wpisanych do rejestru klauzul abuzywnych.

Należy przy tym podkreślić, iż dla uznania, iż klauzula wpisana do rejestru i klauzula z nią porównywana są tożsame w treści nie jest konieczna dokładna literalna identyczność tych postanowień. Rozbieżność użytych wyrażeń, zmiana szyku zdania czy zastosowanie synonimów nie eliminuje abuzywnego charakteru ocenianego postanowienia. By zaistniała możliwość uznania dwóch postanowień za tożsame wystarczy, by hipoteza zapisu kwestionowanego w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów mieściła się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru. *„Nie jest konieczna literalna zgodność porównywalnych klauzul. Głównym czynnikiem przesądzającym powinien być, zdaniem Sądu, zamiar, cel jakiemu ma służyć kwestionowana klauzula. Jeśli jest on zgodny z celem utworzenia klauzuli uznanej za niedozwoloną, można uznać, iż obie są tożsame”* (wyrok SOKiK z dnia 25 maja 2005 r. sygn. akt XVII Ama 46/04). Stanowisko to znalazło również potwierdzenie w uchwale SN z dnia 13 lipca 2006 r., sygn. akt III SZP 3/06, w której Sąd ten argumentował, iż *„stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki, godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej co wpisana do rejestru”*.

W celu wykazania bezprawności działań przedsiębiorcy koniecznym jest zatem ustalenie, że treść stosowanych przez niego we wzorcu umownym zapisów mieści się w hipotezie klauzul wpisanych do rejestru.

Ad A

WSFiZ w wykorzystywanym w obrocie z konsumentami wzorcu umownym „Umowa o warunkach odpłatności za studia” stosuje zapis o treści: *„Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie”*.

Umowa o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy zlecenia. Zgodnie z art. 746 § 1 k.c. dający zlecenie może je wypowiedzieć w każdym czasie, licząc się oczywiście z konsekwencjami, jakie się z tym wiążą. Zgodnie z § 3 tego przepisu, nie można zrzec się z góry uprawnienia do wypowiedzenia zlecenia z ważnych powodów. Wypowiedzenie umowy wiąże się z określonymi skutkami, które są zróżnicowane w zależności od tego, która ze stron wypowiedzi umowę. Jeżeli czyni to dający zlecenie, powinien przyjmującemu zlecenie zwrócić uzasadnione wydatki, przy odpłatnym zleceniu uiszczyć ponadto odpowiednią część umówionego wynagrodzenia, a jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, powinien naprawić także ewentualną szkodę. Jeżeli umowę zlecenia wypowiedzi przyjmujący, powinien rozliczyć się z otrzymanych zaliczek, a jeżeli wypowiedzi umowę bez ważnego powodu – jest także odpowiedzialny za ewentualną szkodę powstałą z tego tytułu. Zatem, jak wynika z powyższego, nie można ograniczać - stronom umowy zlecenia - prawa do wypowiedzenia jej w każdym czasie. Postanowienie wzorca umowy stosowanego przez Uczelnię przewiduje wprowadzenie prawa wypowiedzenia umowy, jednak wyłącznie ze skutkiem na koniec semestru. W efekcie student do końca semestru, w którym została wypowiedziana umowa, związany jest jej postanowieniami, co oznacza m.in. obowiązek uiszczania wszelkich świadczeń z niej wynikających, czyli przede wszystkim czesnego. Jak uznał Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w uzasadnieniu wyroku z dnia 28 września 2005 r. (sygn. akt XVII AmC 18/05), zapis taki „*narusza dobre obyczaje, jak rzetelność i uczciwość kupiecką i rażąco narusza interesy konsumenta/studenta, który jest zmuszony do poniesienia dodatkowych kosztów w postaci naliczenia czesnego za semestr nauki, z której nie korzysta, w sytuacji, gdy z ważnych powodów wypowiedział umowę*”.

Prezes Urzędu uznał zatem, że zapis z § 9 ust. 1 wzorca umowy jest zbieżny w swej treści i skutkach z wpisaniem do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone postanowieniem w brzmieniu: „*Z zastrzeżeniem § 4 ust. 2 i 3 Student ma prawo do rozwiązania umowy z końcem danego semestru, tj. z dniem 28 lutego w semestrze zimowym, i z dniem 30 września w semestrze letnim(...)*”. Klauzula ta została, na podstawie wyroku SOKiK z dnia 28 września 2005 r., sygn. akt XVII Amc 18/05, wpisana do rejestru pod nr 647.

Wskazana klauzula ogranicza uprawnienie studenta do rozwiązania umowy. Przewiduje bowiem możliwość rozwiązania umowy jedynie w ściśle określonych terminach. Terminy te przypadają na koniec semestru zimowego i letniego. Uznać zatem należy, że zarówno przywołana klauzula wpisana do rejestru, jak i klauzula stosowana przez stronę niniejszego postępowania, kreują jednakowe uprawnienia studenta w zakresie możliwości wypowiedzenia zawartej ze Szkołą umowy. Obie klauzule ograniczają prawo konsumenta do wypowiedzenia umowy w każdym czasie

Zbieżność obu postanowień, tj. wpisanego do rejestru i stosowanego przez Szkołę, jest więc oczywista.

Ad B

Zgodnie z postanowieniem § 9 ust. 2 wzorca stosowanego przez WSFiZ, „*Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1*”. W ocenie Prezesa Urzędu, przedmiotowe postanowienie jest tożsame z postanowieniem wpisaniem do rejestru pod nr 625 o treści „*W przypadku rezygnacji w trakcie semestru, wpłacone w całości czesne za cały semestr nie podlega zwrotowi*”. W uzasadnieniu wyroku z dnia 20 października 2005 r., sygn. akt XVII Amc 78/05, w którym SOKiK uznał wskazaną klauzulę za niedozwolone postanowienie umowne, Sąd wskazał, iż postanowienie to jest niedozwolone w świetle art. 385³ pkt 12 k.c., gdyż przewiduje w przypadku rezygnacji z umowy przez studenta w trakcie semestru, brak zwrotu czesnego za cały semestr, nawet za okres kiedy nie korzystał on z nauki.

W tym miejscu należy wskazać, iż postanowienie stosowane przez Uczelnię, jak również powyżej przywołane postanowienie wpisane do rejestru klauzul abuzywnych, zawierają regulacje niezgodne z określonymi w k.c. konsekwencjami wypowiedzenia umowy zlecenia (opisanymi w części ad. A niniejszej decyzji), której przepisy, na mocy art. 750 k.c., stosować należy odpowiednio do umowy o świadczenie usług edukacyjnych.

Stwierdzenie, że Szkoła nie zwraca studentowi opłat za studia, pomimo wypowiedzenia umowy i faktycznego niekorzystania ze świadczonych przez nią usług, nie mieści się zatem w dyspozycji art. 746 § 1 k.c. Skoro bowiem umowa o odpłatne świadczenie usług została wypowiedziana i student nie korzysta już z tych usług, odpada konieczność dalszego uiszczania wynagrodzenia przyjmującemu zlecenie, tj. Uczelni. Postanowienie stosowane przez Uczelnię stanowi zatem naruszenie istoty umowy wzajemnej, w której świadczenie jednej strony jest odpowiednikiem świadczenia drugiej.

Analiza porównawcza postanowienia stosowanego przez WSiFiZ i wskazanego postanowienia wpisanego do rejestru pozwala stwierdzić, że oba te postanowienia wyłączają możliwość zwrotu studentowi opłat uiszczonych przez niego za cały semestr, w przypadku, gdy rezygnuje on z nauki w trakcie trwania tego semestru. Nie ulega zatem wątpliwości, że postanowienia te wywierają identyczne skutki w sferze interesów studentów, odstępujących od umowy ze Szkołą w trakcie trwania semestru. Tym samym uznać należy, że postanowienie stosowane przez przedsiębiorcę, będącego stroną niniejszego postępowania, jest tożsame z treścią postanowienia wpisanego do rejestru klauzul abuzywnych pod numerem 625 i jako takie zakazane.

Ad C

W § 9 ust. 3 „Umowy o warunkach odpłatności za studia” Uczelnia stosuje zapis o treści: „*W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6*”. Prezesa Urzędu ustalił, iż, treść tego zapisu jest tożsama z treścią postanowienia: „*W przypadku przerwania studiów w trakcie semestru, student zobowiązany jest do zapłacenia czesnego za cały semestr, a czesne zapłacone nie podlega zwrotowi*” uznanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 6 kwietnia 2006 r. (Sygn. Akt XVII Amc 79/05) za niedozwolone postanowienie umowne, a następnie wpisanego pod numerem 835 do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Oba postanowienia nakładają na studenta obowiązek wniesienia opłat za naukę do końca semestru, w którym złożył wypowiedzenie umowy. Z uwagi na identyczne konsekwencje wynikające dla studentów z treści klauzuli wpisanej do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone i klauzuli stosowanej przez Uczelnię nie budzi wątpliwości, że WSiFiZ w istocie posługuje się klauzulą, która została już wpisana do rejestru klauzul abuzywnych.

Ad D

Analogiczna sytuacja zachodzi w przypadku postanowienia stosowanego przez WSiFiZ w § 10 ust. 3 „Umowy o warunkach odpłatności za studia” o treści: „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni*”.

W rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone znajduje się szereg klauzul wskazujących, iż jedynym sądem właściwym do rozstrzygnięcia spraw spornych, które mogą wynikać z łączącego strony stosunku prawnego, jest sąd miejscowo właściwy dla siedziby przedsiębiorcy. Analiza postanowień wpisanych do rejestru wskazuje,

iż klauzule prorogacyjne są stosowane przez przedsiębiorców działających w różnych branżach gospodarczych¹. Pod numerem 388 w rejestrze wpisane zostało postanowienie o treści „*Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwy dla Impuls School*”. Postanowienie to SOKiK uznał za niedozwolone orzeczeniem z dnia 22 grudnia 2004 r., sygn. akt XVII Amc 15/04.

Prezes Urzędu uznał, iż postanowienie § 10 ust. 3 „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*” stosowane przez WSFiZ jest tożsame z ww. postanowieniem umownym wpisanym do rejestru klauzul abuzywnych pod numerem 388. Klauzule te nie są sformułowane identycznie, ale – jak ustalił Prezes Urzędu – ich treść jest tożsama. Jak wskazano powyżej, dla uznania tożsamości postanowień umownych nie jest konieczna dokładna literalna identyczność tych postanowień, istotnym jest natomiast, czy postanowienia te rodzą jednakowe skutki dla konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy stosującego wzorzec. W związku z tym, że obie analizowane klauzule wskazują jako sąd właściwy do rozstrzygnięcia kwestii spornych pomiędzy stronami umowy sąd miejscowo właściwy dla siedziby przedsiębiorcy, należy uznać, iż wywołują one dla konsumenta identyczne konsekwencje prawne. Na skutek narzucenia konsumentowi sądu, który ma być właściwy do rozstrzygnięcia kwestii spornych między stronami umowy, konsument ma znacznie utrudnioną drogę sądową. Zapis taki niejednokrotnie zmusza go do prowadzenia sporu sądowego w odległej od jego miejsca zamieszkania miejscowości (np. w sytuacji, gdy miejsce zamieszkania pozwanego przez Uczelnię studenta znajduje się w znacznej odległości od miejscowości, będącej siedzibą przedsiębiorcy). Takie postanowienie stanowi klauzulę abuzywną określoną w art. 385³ pkt 23 k.c., gdyż narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

Uznanie, iż ww. postanowienia umowne stosowane w obrocie konsumenckim przez WSFiZ są tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone przesądza o bezprawności działania Szkoły. Jak wskazano bowiem powyżej, art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów formułuje samoistną przesłankę bezprawności działań polegających na stosowaniu przez przedsiębiorcę postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

Dla stwierdzenia przez Prezesa Urzędu stosowania przez przedsiębiorcę praktyki określonej w art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów konieczne jest także wykazanie, że w wyniku jej stosowania przez przedsiębiorcę naruszony został zbiorowy interes konsumentów. Zbiorowy interes konsumentów oznacza interes dotyczący ogółu, a naruszenie tego interesu może mieć miejsce, gdy skutkami działań sprzecznych z ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, jak i wtedy, gdy działania te wywołują inne niekorzystne zjawiska. Do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów konieczne jest, by działanie przedsiębiorcy zostało skierowane nie do konkretnego adresata, lecz do adresata, którego nie da się z góry oznaczyć indywidualnie. Wobec tego działanie to jest w stanie wywołać niekorzystne następstwa w odniesieniu do każdego z konsumentów (a nie jedynie wobec określonego konsumenta) i zagraża ono, przynajmniej potencjalnie, interesom każdego z członków zbiorowości konsumentów. W niniejszej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem interesów nieograniczonej liczby konsumentów, których nie sposób zindywidualizować. Oczywistym jest bowiem, iż działanie Uczelni jest skierowane do nieoznaczonego kręgu odbiorców – dotyczy wszystkich obecnych i potencjalnych odbiorców usług edukacyjnych świadczonych przez

¹ Por. m.in. wpisy do rejestru pod numerem 76, 77, 92, 210, 238, 310,

Szkołę. W związku z powyższym należy stwierdzić, iż kwestionowane przez Prezesa Urzędu działanie Uczelni narusza zbiorowy interes konsumentów.

Wykazanie, iż działanie WSFiZ ma charakter bezprawny i narusza zbiorowy interes konsumentów przesądza, iż działanie to ma charakter praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu może w drodze decyzji nałożyć na przedsiębiorcę, który choćby nieumyślnie dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 tej ustawy, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary. Kara nakładana przez Prezesa Urzędu na przedsiębiorcę, który dopuścił się naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów ma charakter fakultatywny. Przywołany przepis ustawy określa górną granicę wysokości kary dla przedsiębiorcy, wyznaczając ją na 10% przychodu osiągniętego przez tego przedsiębiorcę w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary. Z uwagi na fakt, że WSFiZ we wskazanym okresie osiągnęła przychód w wysokości 34 664 399, 76 zł, maksymalna kara nakładana na Uczelnię mogłaby wynieść 3 803 987 zł.

Stosownie do art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, przy ustalaniu wysokości kar pieniężnych, w tym kar określonych w art. 106 tej ustawy, należy uwzględnić w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy.

Analizując zasadność nałożenia na WSFiZ kary pieniężnej, o której mowa w art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy, jak również ustalając jej wysokość Prezes Urzędu wziął pod uwagę: po pierwsze, charakter i okoliczności naruszenia, jakiego dopuściła się Szkoła oraz jego skutki dla konsumentów, po drugie zaś cele, jakie winny zostać osiągnięte na skutek wydania przedmiotowej decyzji.

Praktyka stosowana przez Uczelnię polega na wykorzystywaniu przy zawieraniu z konsumentami umów o naukę wzorców umownych zawierających postanowienia o treści tożsamej z postanowieniami uznanymi przez SOKiK za niedozwolone i wpisanymi do rejestru klauzul abuzywnych. Wymaga podkreślenia, że sankcja w postaci nałożenia kary może być na przedsiębiorcę nałożona bez względu na to, czy dopuścił się on naruszenia celowo, czy też nieumyślnie; stopień zawinienia ma jednak niewątpliwy wpływ na wymiar nakładanej kary. Wśród okoliczności przedmiotowej sprawy za istotny uznać należy fakt, że czynności zmierzające do wyeliminowania ze wzorców stosowanych przez WSFiZ klauzul umownych noszących znamiona niedozwolonych postanowień umownych Prezes Urzędu podjął już w listopadzie 2004 r. Abstrahując zatem od faktu, że na profesjonalnych uczestnikach obrotu rynkowego zawsze spoczywa obowiązek dochowania należytej staranności przy ocenie zgodności ich działań z obowiązującymi przepisami prawa, zauważyć należy, że od momentu skierowania przez Prezesa UOKiK do Szkoły pierwszych pism zawierających zastrzeżenia co do treści stosowanych wzorców umownych, Szkoła winna posiadać świadomość konieczności konstruowania wzorców umownych z uwzględnieniem przepisów art. 385¹ i nast. k.c. Zdaniem Prezesa Urzędu, podnoszona przez Szkołę w toku niniejszego postępowania okoliczność, iż kwestionowane postanowienia umowne zostały zaczerpnięte z wzorca umownego rekomendowanego przez instytucje zrzeszające środowisko akademickie, nie zmniejszają odpowiedzialności Szkoły z tytułu stosowania zarzucanej jej praktyki. Uczelnia jako podmiot profesjonalny, wzywany już uprzednio przez Prezesa UOKiK do eliminowania ze stosowanych wzorców umownych klauzul abuzywnych i mający dostęp do prowadzonego przez Prezesa Urzędu rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone nie może skutecznie dowodzić braku świadomości naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Przedsiębiorca

jest zobligowany do respektowania obowiązujących przepisów prawa oraz dostosowywania wykorzystywanych przez siebie wzorców umownych do treści wpisów zamieszczanych w rejestrze.

Zauważyć przy tym należy, że rejestr postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone jest jawny, powszechnie dostępny, publikowany na stronie www.uokik.gov.pl. Abuzywność postanowień wpisanych do tego rejestru jest jednoznaczna, a zakaz stosowania w obrocie postanowień w nim zamieszczonych nie powinien budzić jakichkolwiek wątpliwości.

Na wymiar kary miał również wpływ długotrwały okres stosowania wskazanej praktyki. Jak bowiem ustalono w toku postępowania, wzorzec umowy zawierający kwestionowane postanowienia jest wykorzystywany przez Uczelnię od 1 października 2005 r. Podkreślić również należy, że przedmiotowe postępowanie zostało wszczęte w związku ze skargami napływającymi do Prezesa Urzędu, co świadczy o powszechności stosowania kwestionowanych zapisów umownych i ich uciążliwości dla konsumentów. Zważyć przy tym należy, że trzy z czterech stosowanych przez Uczelnię klauzul abuzywnych wpisanych do rejestru (§ 9 ust. 1 wzorca umowy, przewidujący możliwość wypowiedzenia umowy jedynie ze skutkiem na koniec semestru, § 9 ust. 2 wzorca umowy, wyłączający zwrot uiszczonych opłat za okres do końca semestru, § 9 ust. 3 wzorca umowy, statuujący obowiązek uiszczenia opłat wynikających z toku studiów do końca semestru) stwarza zagrożenie dla interesów ekonomicznych konsumentów. Przyjąć należy, że skutkiem stosowania wskazanej praktyki mogło być również uzyskiwanie przez Szkołę nieuzasadnionych korzyści finansowych. Z informacji przekazanych przez Szkołę wynika, iż w okresie stosowania przedmiotowego wzorca umownego do rozwiązania umowy o naukę doszło w 341 przypadkach.

Istotną okolicznością obciążającą jest również fakt, że w toku niniejszego postępowania przedsiębiorca, kwestionując zasadność stawianych zarzutów, nie poczynił żadnych starań zmierzających do zmiany stosowanych wzorców umownych.

Przy ustalaniu wysokości kary Prezes Urzędu wziął jednak również pod uwagę okoliczność, że jest to pierwsza decyzja wydawana względem tego przedsiębiorcy na podstawie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Kary pieniężne za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów mają: po pierwsze – charakter represyjny (nakładane są za naruszenie ustawowych zakazów), po drugie – prewencyjny (mają zapobiegać podobnym naruszeniom w przyszłości i zniechęcać do naruszania prawa), zaś zagrożenie nimi, czyli potencjalna możliwość nałożenia kary przez Prezesa Urzędu – nadaje im charakter dyscyplinujący (wyrok SN z dnia 7 kwietnia 2004 r., III SK 31/04)..

W ocenie Prezesa Urzędu karze nakładanej niniejszą decyzją należy nadać w szczególności charakter prewencyjne. Niemniej, orzeczona kara powinna stanowić dolegliwość dla uczestnika niniejszego postępowania przynajmniej w takim stopniu, aby jej nałożenie skutkowało zapobieżeniem zaistnienia podobnych sytuacji w przyszłości. Poza wymiarem indywidualnym, przedmiotowa kara powinna mieć również wymiar ogólny, tj. winna pełnić funkcję odstraszącą i wychowawczą w stosunku do innych uczestników rynku.

Zdaniem Prezesa Urzędu powyższe funkcje spełni kara w wysokości ok. 0,05% ubiegłorocznego przychodu przedsiębiorcy i 0,5% kary maksymalnej, jaka mogłaby zostać nałożona na stronę tego postępowania. Z tych powodów na przedsiębiorcę nałożono karę w wysokości 17 332 zł. Wymierzona kara jest adekwatna do stopnia naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, a zarazem nie jest to, uwzględniając możliwości finansowe Uczelni, kara nadmiernie wysoka.

Wobec powyższego, orzeka się jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury w Warszawie.

Otrzymuje:

Pan Tomasz Nocznicki

*Pełnomocnik Wyższej Szkoły
Finansów i Zarządzania w Warszawie*

Kancelaria Adwokacka
ul. Jana III Sobieskiego 11/2
00-763 Warszawa